

დამფუძნებელი კრების 1921 წლის 28 თებერვლის სხდომა ქუთაისში*

1921 წლის თებერვალ-მარტის ომის დროს დამფუძნებელმა კრებამ მუშაობა განაგრძო და 1921 წლის 21 თებერვალს, როდესაც თბილისის მისადგომებთან მძიმე ბრძოლები მიმდინარეობდა, მიიღო საქართველოს კონსტიტუცია, რითაც შეასრულა თავისი უმთავრესი მისია.

თბილისის დატოვების შემდეგ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ხელისუფლების ორგანოებმა ქუთაისში გადაინაცვლეს და დამფუძნებელი კრების სხდომაც ამ ქალაქში გაიმართა - 1921 წლის 28 თებერვალს. ამ სხდომის ანგარიში გაზეთმა "ერთობამ" გამოაქვეყნა 1921 წლის 2 მარტს. სამწუხაროდ, ფრაქციების წარმომადგენელთა გამოსვლები შემოკლებითაა დაბეჭდილი.

საქართველოს დამფუძნებელი კრების 1921 წლის 28 თებერვლის სხდომის უმთავრესი დანიშნულება იყო საზოგადოების გამხნეება და მტერთან საბრძოლველად ეროვნული ენერჯის მობილიზება. თბილისის დატოვებით ომი არ დამთავრებულა, საჭიროა ძალების მობილიზება და ომის ბედის ჩვენს სასარგებლოდ შემოტრიალება, - სწორედ ამ სულისკვეთებით იყო გამსჭვალული ყველა გამომსვლელის სიტყვები.

"დღეს ყველა უნდა ვიქცეთ გმირებად", "საჭიროა დიდი სიმტკიცე, ბრძოლის ენერჯის რაციონალიზაცია, შეგნება და რწმენა გამარჯვებისა", "მტკიცე სურვილი გამარჯვებისა", "ჩვენი დღევანდელი მტერი ისეთი თვისებისაა, რომ მასთან ზავი არ შეიძლება", "მოდის რუსული იმპერიალიზმის ყველაზე უფრო საზიზღარი და საშინელი ფორმა", "ეს თავდადებული ბრძოლა თავდები იქნება იმისი, რომ საქართველო უკვდავი იქნება", - აი ზოგიერთი ფრაზა გამომსვლელთა სიტყვებიდან.

---

* პუბლიკაცია მომზადდა შოთა რუსთაველის საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდის საგრანტო პროექტის „საქართველოს დამფუძნებელი კრება: ქართული პარლამენტარიზმის გამოცდილება“ ფარგლებში. გრანტის კოდი: FR – 18 – 20157

28 თებერვალს დამფუძნებელმა კრებამ მიიღო მიმართვა ქართველი ხალხისადმი და დასავლეთის ქვეყნების პარლამენტებისადმი. დამფუძნებელი კრების დავალებით, პრეზიდენტმა მისალმება გაუგზავნა ქართულ ჯარს. ასევე აირჩიეს თავდაცვის კოლეგია, რომელშიც შევიდა ფრაქციების თითო წარმომადგენელი. დამფუძნებელი კრების წევრებმა სხვადასხვა კუთხეს მიაშურეს თავდაცვისაკენ მიმართული ძალისხმევის გასაძლიერებლად.

სამწუხაროდ, თბილისის დატოვების შემდეგ საბრძოლო სულისკვეთების მობილიზება ვერ მოხერხდა, ისევე როგორც დასავლეთის მორალური თანაგრძნობა არ გადაზრდილა რეალურ მხარდაჭერაში. ომის მეორე ეტაპზე საქართველოს წინააღმდეგ რუსეთისა და თურქეთის ერთობლივი მოქმედება კი წარმატების არანაირ შანსს არ უტოვებდა ჩვენს ქვეყანას.

საქართველოს დამფუძნებელი კრების 28 თებერვლის სხდომაზე გადაწყდა, რომ დამფუძნებელი კრების სხდომები დროებით შეეწყვიტათ, ამასთანავე, მისი მომავალი სხდომების მოწვევა მიენდო პრეზიდენტს, "როდესაც ის საჭიროდ დაინახავს".

საქართველოს დამფუძნებელი კრების უკანასკნელი კრება ქალაქ ბათუმში შედგა 1921 წლის 17 მარტს. ამ სხდომის შესახებ გენერალი ალექსანდრე ზაქარიაძე თავის ნაშრომში "საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა" (1917-1921 წწ.) აღნიშნავს:

"ბათუმში დამფუძნებელმა კრებამ ერთხმად დაადგინა - გაგზავნოს საზღვარგარეთ საქართველოს ეროვნული მთავრობა ბ-ნ ნოე ჟორდანიას მეთაურობით. მას ეძლეოდა უფლება შეედგინა კოალიციური მთავრობა შემდეგი შემადგენლობით: ორი წარმომადგენელი სოციალ-დემოკრატიული, ერთი - ეროვნულ-დემოკრატიული და ერთი - სოციალისტ-ფედერალისტური პარტიების. ბ-ნ ნ. ჟორდანიას ეძლეოდა უფლება თვითონ დაენიშნა თავისი მოადგილე. მთავრობას მიეცა უფლება თან წაეყვანა მუშაობისათვის აუცილებელი სპეციალისტები და პიროვნებები.

მთავრობას დაევალა დაეცვა საქართველოს და ქართველი ერის ინტერესები მთელი დედამიწის მთავრობებისა და ერების წინაშე.

ამავე კრებაზე დამფუძნებელმა კრებამ მოუწოდა, ქართველი ერი და მისი ინტელიგენცია დარჩენილიყვნენ ხალხთან და მისი

ბედ-იღბალი გაეზიარებათ. მხოლოდ მათ, ვისთვისაც მოსალოდნელი იყო რეპრესიები ბოლშევიკების მხრივ მათი მუშაობისათვის დამოუკიდებლობის დროს, ეძლეოდათ უფლება წასულიყვნენ ემიგრაციაში.

ასეთი იყო უკანასკნელი დადგენილება თავისუფალი ქართველი ერის თავისუფლად არჩეული პარლამენტისა. ამიტომ, სანამდე ქართველი ერი არ იქნება თავისუფალი და მას არ ექნება შესაძლებლობა მართლაც თავისუფლად აირჩიოს თავისი პარლამენტი, მანამდე ეს დადგენილება სავალდებულო რჩება ყველა ქართველისათვის და საქართველოს მოქალაქისათვის".

მალხაზ მაცაბერიძე

დამფუძნებელი კრების სხდომა ქუთაისში (გაზეთ „ერთობის“ სარედაქციო სტატია)

28 თებერვალს ქუთაისში შესდგა დამფუძნებელი კრების სხდომა. ის გარემოება, რომ დამფუძნებელი კრება ქუთაისში შეიკრიბა, ერთის მხრით მწუხარების აღმძვრელია, მეორე მხრით - იგი სასიხარულო და დამამიმედებელიც არის. სამწუხაროა ეს გარემოება მით, რომ დამფუძნებელი კრების პირდაპირი ალაგი თფილისია, ის თფილისი, რომლის დროებით დაკარგვამ აიძულა საქართველოს უზენაესი დაწესებულება გადმოეტანა თავისი მუშაობა ქუთაისში. უკვე ის, რომ ეს იძულებით მოხდა, ყოველი ქართველის გულს სევდით ავსებს, მაგრამ ყოველი მოქალაქის გულში იმავე დროს აღვივებს და აცხოველებს მტერთან თავგანწირული ბრძოლის წადილს თფილისის დასაბრუნებლად.

მაგრამ დამფუძნებელი კრების მუშაობის განახლება ქუთაისში მრავალი იმედების აღმძვრელიც არის. მტერი მოადგა ჩვენს ქვეყანას დიდძალი ჯარით, მაგრამ ეს ჯარი თითქმის მთლიანად თფილისს ეკვეთა. მტერმა დააწვინა თფილისის მისავალთან ურიცხვი ჯარისკაცი, არ დაიშურა მათი სიცოცხლე, მათი რიცხვი, ოღონდ კი თფილისი აედო. აურაცხელის მსხვერპლის გაღებით მან მოახერხა თფილისის ხელში ჩაგდება. მან იცოდა რას შვრებოდა, როდესაც ამოდენა მსხვერპლს იღებდა. მას იმედი ჰქონდა, რომ აღება საქართვე-

ლოს გულისა ერთბაშად შესწყვეტს მთელი საქართველოს მაჯისცემას, რომ თბილისის მის ხელში გადასვლით ერთბაშად მოდუნდება და ჰაერში დარჩება გამოკიდებული ყველა ჩვენი სახელმწიფოებრივი ორგანიზაციები, - მთავრობა, დამფუძნებელი კრება, ადგილობრივი თვითმმართველობანი, მთელი სახელმწიფოებრივი აპარატი.

სხვაგან, ნაკლებ დემოკრატიულ და ნაკლებ განმტკიცებულ სახელმწიფოში ეს ასეც უნდა მომხდარიყო, მაგრამ მტრის განზრახვა არ გამართლდა საქართველოში. ამის მომასწავებელია დამფუძნებელი კრების მუშაობის განახლება ქ. ქუთაისში. საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი ორგანოს გუშინდელი სხდომა ყოველმხრივ საიმედო და გამამხნეველებელი გამოდგა. ამ სხდომამ გვიჩვენა, რომ მტრის შემოსევამ, თბილისის დაჭერამ, ათასმა უბედურებამ, რაც ჩვენს ქვეყანას თავს დაატყდა, სრულებითაც ვერ შეარყია ჩვენი სახელმწიფო; იმ საშინელმა უროს ცემამ, რომლითაც მტერს უნდოდა დაენგრია ჩვენი სახელმწიფოებრივი შენობა, ვერ მოშალა, ვერ შეარყია ვერც ერთი არსებითი ნაწილი ამ შენობისა.

დამფუძნებელი კრება უწინდებურად დგას თავის სადარაჯოზე და უწინდებურობაზე უფრო განმზადებულია საბრძოლველად. ის კილო, რომლითაც იგი ლაპარაკობს, უწინდებურზე უფრო მრისხანე და მტერთან ბრძოლის ჟინის მაჩვენებელია; ყველა მისი პარტიები გაერთიანებული და შეთანხმებულნი არიან ისე, როგორც არასდროს.

თავის ალაგას უკლებლივ დგას მთელი მთავრობა, რომელსაც ჯერ წარბიც არ შეუხრია და რომლის გულში უწინდებურზე მეტად ელვარებს სამშობლოდან მტრის განდევნის წადილი და იმედი.

ჩვენი სახელოვანი შეიარაღებული ძალა მთლიანად, უკლებლივ დგას ბრძოლის ველზე, წინანდელზე უფრო ძლიერია იგი მაშველ ძალების მიმატებით; ბრძოლისათვის კიდევ უფრო მეტად გამზადებულია, ვიდრე იყო თბილისის მთებზე და ელოდება იმ ნეტარ ჟამს, როდესაც ადგილობრივი პირობები და სტრატეგიული მოსაზრება შეძლებას მისცემს მას ეკვეთოს მის სამშობლოში შემოჭრილ მტერს.

ჩვენი ერის დემოკრატიული ორგანიზაციები, ქალაქის თვითმმართველობა, ერობა, თემი, კერძო დაწესებულებები, კერძო პირები, მთელი ხალხი, ფეხზეა დამდგარი ისე, როგორც არასდროს, მთე-

ლი ხალხი მზად არის თავისი სარჩო-საბადებელი შესწიროს ქვეყნის ხსნის საქმეს.

ეს სურათი გადიშალა დამფუძნებელი კრების პირველ სხდომაზე ქ. ქუთაისში. მტრისთვის გულში ლახვრის ჩამცემი გამოდგა ეს სხდომა და მოკეთის გამამხნეველი და დამაიმედებელი. თბილისი მოსტაცა მტერმა საქართველოს, მაგრამ იგი დარწმუნდება, რომ ეს გარემოება კი არ გაუადვილებს, არამედ კიდევ უფრო გაუძნელებს მას ბრძოლას, მტერი დაინახავს, რომ ის ტკივილი, რომელიც მიაყენა მან საქართველოს თბილისის წართმევით, კი არ მოადუნებს, კი არ მოლუნავს ჩვენს ხალხს, არამედ ლომივით გაამწარებს მას და ზღვევის წადილს აუგზნებს გულში.

ამის მაუწყებელია დამფუძნებელი კრების უკანასკნელი სხდომა.

გაზ. "ერთობა", 2 მარტი 1921 წელი.

დამფუძნებელი კრება. 28 თებერვლის სხდომა

სხდომა გაიხსნა ქალაქის თეატრში საღამოს 7 საათზე. პრეზიდიუმი მოთავსებულია სცენაზე, დეკუტატები სხედან პარტერის წინა რიგებში; დანარჩენი ადგილი პარტერისა და ქანდარა ხალხითაა გაჭედილი.

წარმოდგენილია ყველა ფრაქცია

კარლო ჩხეიძის სიტყვა

თავმჯდომარეობს კარლო ჩხეიძე, რომელიც სხდომის გახსნისას შემდეგ სიტყვას ამბობს: "მოქალაქენო, დამფუძნებელი კრების წევრნო! მალე ორი წელიწადი შესრულდება მას შემდეგ, რაც მუშაობს დამოუკიდებელი საქართველოს დამფუძნებელი კრება.

ხალხის ისტორიაში ორი წელიწადი - მცირე დროა: ქართველი ხალხის ისტორია კი უნდა გაიზომოს არა ათი წლობით, არა საუკუნოებით, არამედ ათასი წლობით.

მაგრამ თუ თვალს გადავაავლებთ ამ ორი წლის ისტორიას და ქართველი ხალხის ცხოვრებას ამ დროს განმავლობაში, თუ მიუდგომლათ გავითვალისწინებთ ჩვენი დამფუძნებელი კრების მუშაობას, თამამად შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ეს ორი წელიწადი არის უმდიდრესი და უდიდესი ეპოქა მის ისტორიაში. უჭარბებლად შეიმ-

ლება ითქვას, რომ არამც თუ ჩვენ, არამედ - ჩვენი მომავალი თაობანიც, მომავალი ისტორიკოსები ბევრჯერ შეეკითხებიან თავის თავს, თუ სად იყო ქართველ ხალხში იმდენი ცხოველყოფილი ძალა, რომელმაც ამდენი საქმე გააკეთებინა მას.

მოქალაქენო, რანი ვიყავით ჩვენ ამ ორი წლის წინად, რას წარმოვადგენდით ჩვენ განათლებულ კაცობრიობის თვალში მაშინ, როცა ქართველმა ერმა თავის თავი დამოუკიდებლად გამოაცხადა? - იქ, ევროპაში, ქართველ ხალხს, რომელსაც აქვს წარსული სახელმწიფო და რომელსაც სურს შექქმნას თავისი აწმყო, - არავინ არ იცნობდა, იმას მხოლოდ თითო ოროლა მსწავლული, კაბინეტებში გამოკეტილი თუ იცნობდა როგორც ერს, მაგრამ ევროპა არა გვცნობდა.

დღეს ევროპამ იცის, რომ საქართველოს ჰყავს დამფუძნებელი კრება, უზენაესი გამომხატველი მისი მოძრაობის, მის მომავლის და მისი სურვილებისა.

ევროპამ იცის, რომ დამფუძნებელმა კრებამ ღირსეულად აწარმოვა ის საქმე და მუშაობა, რომელსაც მოითხოვდა მისგან ხალხი და დამოუკიდებელი საქართველოს ინტერესები. ევროპამ იცის, რომ არსებობს ხალხი, რომელიც ღირსია დამოუკიდებელი არსებობისა და რომ ის ღირსია შექქმნას თავისი განვითარების შესაფერისი პირობები.

დასავლეთ ევროპამ იცის, რომ ჩვენ 26 მაისამდის რუსეთის ერთ ნაწილს შევადგენდით; მან უკვე იცის, რომ ჩვენი წინაპრები ერთ დროს იძულებულნი გახდნენ რუსეთს მიჰკედლებოდნენ, რომ სანამ ჩვენ რუსეთის ფარგლებში ვიყავით მოქცეულნი, - რუსეთს ვეკუთვნოდით - იქ ჩვენი ერი კულტურულ ელემენტის როლს თამაშობდა, რომ რეაქციის დროს ის ცხოველყოფელს სულს ატარებდა და თვითმპყრობელობასთან ბრძოლაში მოწინავე რიგებში იდგა. როდესაც რუსეთის დემოკრატია მომავალში აღორძინდება, ის იტყვის: დიდება ქართველ ერს, რომელმაც თავის ბელადებთან ერთად თავი არ დაიზოგა და უდიდესი ბრძოლა გასწია საერთოდ რუსეთის დემოკრატისთან ერთად ბრძოლაში.

მოქალაქენო, მე ვთქვი, რომ ეს ხანა არის უმდიდრესი ჩვენ ისტორიაში და ვისაც ამაში შეუვა ეჭვი, - მას მე მოვთხოვ მომიყვანოს რომელიმე ერის მაგალითი, რომელსაც ქართველი ერის ცხოვრების

ეხლანდელ პირობებში ესოდენი შეექმნას და დარწმუნებული ვარ, რომ ასეთს მაგალითს მე ვერავინ მომიყვანს.

ჩვენ შევექმენით სახელმწიფო ისეთ პირობებში, როდესაც ერი ერთი საუკუნის განმავლობაში სხვის უღელს ქვეშ იყო. თვითმპყრობელობა ცდილობდა დაეხშო ყოველივე ნიჭი შემოქმედებისა, მაგრამ იმდენათ დიდი იყო ქართველი ერის პოტენციალური ძალა, რომ იგი ვერ დაახშო. და ეხლა, ვით ფოლადზე ტალკვესმა, ისე იფეთქა ამ ძალამ, დაიწყო მუშაობა და ეს მუშაობა თქვენ ყველამ კარგად იცით.

ამის შესახებ ყველაფერს მე არ ვიტყვი, ვიტყვი მხოლოდ ერთს: გამოიჭედა და აშენდა ის შენობა, მისი საფუძველი, რომელსაც ჩვენ ასე შევხარით - სახელმწიფო ქართველი ერისა. ამას ხედავს დღეს მთელი განათლებული კაცობრიობა. მე უფრო მეტს ვიტყვი: დასავლეთ ევროპაში გაკვირვებული არიან ჩვენი საქმიანობით და იქ გაკვირვებას გამოსთქვამენ იმ გმირობის შესახებ, რომელიც გამოიჩინა ქართველმა ერმა თბილისის მიდამოებში, დაანთხია რა იქ თავისი მებრძოლების უმანკო, წმინდა სისხლი. გთხოვთ ფეხზე ადგომით პატივი სცეთ ამ გმირების ხსოვნას (დამფუძნებელი კრება და დამსწრე საზოგადოება ფეხზე დგება).

რა მიზნით გამოილაშქრა მტერმა, რა უნდათ ჩვენგან?

ქართველ ხალხს არა ერთხელ განუცდია მტრის შემოსევა, მაგრამ მისთვის მუდამ ეს მტერი მტრადა სჩანდა და ქართველმა ერმა იცოდა, რომ იგი მას განადგურებას უქადადა, მაგრამ დღევანდელი მტერი საკვირველი მტერია. არც ერთ მტერს არ უთქვამს ქართველი ერისათვის, რომ ის ილაშქრებს მის წინააღმდეგ როგორც მეგობარი, რომ მას თან მოაქვს ყველაფერი კარგი, საკაცობრიო იდეალები, რომ ის მას შეიყვანს სამოთხეში, საუკეთესო ცხოვრების წიალში. ჩვენ კარგათ ვიცნობთ ამ მტერს, მაგრამ რას თვალთმაქცობს, რაშია საქმე? ამიტომ უნდა ვთქვათ ვინც არის ის, რადგან ის მაცდურია და შეიძლება ვინმე გულუბრყვილო შესცდეს - სთქვას - შეიძლება მართლაც სიკეთე მოაქვსო. ჩვენ კი ვეუბნებით ხალხს: ეს მტერი არის ის მტერი, რომელსაც ჩვენ ვიცნობდით 120 წლის განმავლობაში, მას შემდეგ, რაც ჩვენს ქვეყანას განაგებდა რუსეთის ტლანქი, უხეში ძალა; და თუ ამ მტერს ხელს უწყობენ საქართველოს

ზოგიერთი მამულიშვილნი, მაშინ ვიტყვით ჩვენ, რომ ესეც ვიცითო და მოვიგონებთ ზურაბ წერეთლებს და სხ.

ჩვენ ვიცით, რომ იმ მტერის, რომელიც ჩვენკენ მოდის დრო-შაზე სწერია დიდებული ლოზუნგები კაცობრიობის გათავისუფლებისა, - არ უნდა იყვეს ჩავგრაო და სხვა. მაგრამ ჩვენ ვიცით, რომ ამ ლოზუნგების შინაარსი ცხოვრებაში განხორციელების დროს გაჰქრა, სადღაც გადაიკარგა, და ჩვენ ვხედავთ, თუ რა დარჩა მათგან. როდესაც პოლონეთის წინააღმდეგ გაილაშქრა რუსეთმა, იქ ის ვითომდაც სოციალურ განთავისუფლებისათვის იბრძოდა, ნამდვილად კი, ეს იყო ბრძოლა პოლონეთის დამოუკიდებლობის წინააღმდეგ და აქ იჩინა თავი იმ ძველმა წინააღმდეგობამ, რომელიც არსებობდა დამოუკიდებლობისაკენ მიმსწრაფ პოლონეთსა და ამის წინააღმდეგ ამხედრებულ თვითმპყრობელობას შორის. იგივე ხასიათი აქვს ეხლა ჩვენს წინააღმდეგ გამოლაშქრებას.

ჩვენ გვაგონდება წარსული დრო, როდესაც მუქარით, დაპირებებით და სხ. შემოვიდნენ ჩვენში ისინი, როდესაც პეტრე დიდის შემდგომ აქეთკენ ილაშქრებდნენ მაშინდელი რუსეთის გამგეები. მათ მოსდევს ზოგი ქართველი, შეიძლება ვიფიქროთ, რომ არის მათ შორის გულუბრყვილო, რომლებსაც ჰგონიათ, რომ ისინი მოგვიტანენ სიკეთეს, - ეს ბრბოები როსტოვიდან, ტამბოვიდან და სხვა ადგილებიდან, მაგრამ მე მგონია, რომ თითოეულმა მათგანმა ძლიერ კარგად იცის, თუ რა მოგველის ჩვენ მათგან.

ამნაირად, ჩვენ დღეს გვაქვს საქმე იმავე საკითხთან, რომ ქართველი ერი კვლავ იქმნეს დაპყრობილი, ეს კარგად უნდა გავითვალისწინოთ და ამაში არავინ არ უნდა მოსტყუვდეს, აქ ჩვენ ყველას ერთი შეფასება უნდა გვქონდეს. ევროპის, დასავლეთ ევროპის პროლეტარიატის მიერ საქართველოს ცნობამ დასცა წელში, გააბრაზა რუსეთის იმპერიალისტები და ისინი გააფთრებულნი იბრძვიან, რომ მოისპოს ეს თავისუფლება და კვლავ დაგვედგას მონობის უღელი. ამაში არ არის არავითარი ეჭვი და ვინც ამას არ დაიჯერებს, - შეჰხედონ ჩვენი ქვეყნის ზოგიერთ კუთხეებს, სადაც მტერია შემოსული. იქ ისინი ახდენენ მობილიზაციებს, აგროვებენ ხალხს, რომ წაიყვანონ ისინი და აბრძოლონ სხვა ერებთან. იცოდეს ეს მთელმა ქართველმა ერმა, იცოდეს ეს ყველა მოქალაქემ.

თავისთავად ცხადია, რომ მომენტი მეტად მძიმეა, მაგრამ წარმოვიდგინოთ, რომ ეხლა აღსდგნენ ჩვენი წინაპრები და აქ დაგვესწრონ ისინი გვეტყოდნენ: არ შედრკეთ, წინ გასწითო! რადგანაც, - ასე რომ არ ყოფილიყო, მაშინ ჩვენ აქ, ქუთაისში, არ გვეყოლებოდა დღეს დამფუძნებელი კრება. მათმა ბრძოლამ უამრავი მტრის წინააღმდეგ მოგვიყვანა ჩვენ აქამდის.

უნდა ვსთქვათ: ჩვენმა ხალხმა დაამტკიცა, რომ მას აქვს ცხოველმყოფელი ძალა, სული, დაუშრეტელი ენერჯია, რომ ის მედგრათ იბრძოლებს. ჩვენ გვმართებს მხოლოდ გაძლიერება მისი ნებისყოფისა.

მოქალაქენო, კიდევ ერთი საკითხია დიდათ მნიშვნელოვანი: ჩვენ მარტონი ვართ თუ გვეყავს დამხმარე ძალა? აქ უნდა ვთქვათ: რაც უფრო მტკიცენი, ძლიერნი ვიქნებით ჩვენ, მით უფრო მეტი დახმარება გვექნება აღმოჩენილი. შეიძლება ჩვენთვის თავი არავინ გასწიროს, მაგრამ დასავლეთ ევროპის საარსებო ინტერესს შეადგენს, რომ ჩვენ უკუვაქციოთ მტერი. ეს ასე სწრაფათ ვერ ამოძრავებს ევროპას, მაგრამ თვითეული წუთი იმედს გვაძლევს, რომ ეს დახმარება დღითი დღე უფრო მოგვემატება. მაგრამ ამას უნდა ენერჯია, შეუდრეკლობა და რაც მეტს გამოვიჩენთ ჩვენ მას, მით უფრო მეტი იქნება დახმარებაც.

მოგმართავთ თქვენ, დამფუძნებელ კრების წევრებს, გთხოვთ წახვიდეთ ხალხში და მიიღოთ ყველა ზომები ხალხის გათვითცნობიერებისათვის. დროებით უნდა შესწყდეს კანონმდებლობითი მუშაობა, რათა ის ხალხი არ შესცდეს, არ დაიდალოს, გაუმაგროს ზურგი ფრონტს, აწარმოოს მუშაობა და კიდევ მუშაობა. ხალხს უნდა შერჩეს რწმენა, რომ მისი მუშაობა, იდეალები, სახელმწიფო არ არის წარმავალი, რომ ის უკვდავია, მიუხედავად სხვადასხვა დროებითი გაჭირვებისა. ეს კი იციან ქართველებმა. ქართველი ხალხი არის მომავლის ხალხი, ის უკვდავების მატარებელია, ის ხვალისდედი დღით ცხოვრობდა - და განა შეიძლება, რომ გაჭირვებამ ამოაცალოს მას ეს სული?

ამას მალე დაანახვებს ის ყველას, მტერი ვერ შესძლებს თავის ზრახვების ასრულებას. თქვენ ხედავდით მოქალაქენო, თუ როგორ ებრძოდა მოზღვავებულ მტერს, - არა ერთხელ მტრის მიერ დანგრეულ თბილისთან ჩვენი ჯარი და სწირავდა მას თავს. და თუ

თბილისი - რიცხვით ბევრად უფრო მეტმა მტერმა დაგვატოვებინა, თფილისი იდეურად რჩება ჩვენ და მთელი საქართველოს დედაქალაქად (ტაში). თუ ჩვენ იძულებულნი ვიყავით ჭადარა თფილისიდან ჭადარა ქუთაისში გადმოგვეტანა მუშაობა, ნურავინ იფიქრებს, რომ ქუთაისი ეცილება დედაქალაქობას თფილისს, ქუთაისი განაგრძობს სვლას თფილისის გზით, მის უკან დასაბრუნებლათ - არა სიტყვით მხოლოდ, არამედ - საქმით.

გაუმარჯოს ქართველ ხალხს, გაუმარჯოს მის დამოუკიდებლობას, გაუმარჯოს მის თავისუფალ თფილისს (ხანგრძლივი ტაში).

თავმჯდომარის სიტყვის შემდეგ შექმნილ მდგომარეობის შესახებ მოხსენება გააკეთა მთავრობის თავმჯდომარის მოადგილემ გრ. ლორთქიფანიძემ, რომელმაც ვრცლად დაახასიათა შექმნილი მდგომარეობა და დასახა მისგან გამოსავალი გზები.

მთავრობის თავმჯდომარის მოადგილის გრიგოლ ლორთქიფანიძის სიტყვა

მოქალაქენო, ერის წარმომადგენელნო! იმ დიდ ისტორიულ ბრძოლაში, რომელსაც დღეს აწარმოებს ქართველი ხალხი მწარე წამებასთან ერთად წილათ გვხვდა მთელი რიგი ბრწყინვალე გამარჯვებათა და ერთ-ერთ უდიდეს გამარჯვებათ, პოლიტიკურ გამარჯვებათ, უნდა ჩაითვალოს ის ფაქტი, რომ დღეს აქ, ქალაქ ქუთაისში გაიხსნა დამფუძნებელი კრების მუშაობა. ეს იმის გამომხატველია, რომ მტერმა ვერ შესძლო საქართველოს რამდენიმე დაკვრით დანგრევა. თქვენ იცით, ბატონებო, რომ ის მუხანათი მტერი, რომელიც დღეს ჩვენ სამშობლოს შემოესია, რამდენიმე წლის განმავლობაში ყოველ ღონეს ხმარობდა, რომ საქართველოს თავისუფლება და დამოუკიდებლობა შიგნიდან აეფეთქებია. მაგრამ ქართველი ხალხის ღრმა შეგნებამ და მტკიცე ერთობამ არ მისცა მას ამის შეძლება. მტერი იძულებული შეიქნა ნიღაბი აეხადა და ის აშკარათ, გაშლილი დროშით ჩვენს საზღვრებში შემოიჭრა, მაგრამ იმის იმედით, რომ რამდენიმე დაკვრით და თფილისის აღებით ერთბაშად დააჩოქებდა ჩვენს ხალხს და ჩვენს რესპუბლიკას დაანგრევდა, მაგრამ აქაც ანგარიში არ გაუმართლდა და ამის უტყუარი საბუთი და თავმდები ის არის, რომ თუმცა ჩვენ დროებით თფილისი დავტოვეთ, მაგრამ

ფრონტი მაინც მტკიცედაა და ერის უზენაესი წარმომადგენლობა და მისი ნდობით აღჭურვილი მთავრობა მეორე ადგილას განაგრძობს თავის საპასუხისმგებლო მუშაობას.

მოქალაქენო! დამფუძნებელი კრების წევრნო! ომი არ თავდება იმით, რომ ჩვენ თფილისი და აღმოსავლეთ საქართველოს ნაწილი დავტოვეთ. იწყება ომის მეორე ხანა. თქვენ იცით, მაგრამ ორიოდე სიტყვით მაინც გაგახსენებთ ომის პირველი პერიოდის უმთავრეს მომენტებს.

რუსეთის იმპერიალიზმმა პირველად 11 თებერვალს მუხანათურად, სომხურ ნიღაბს ქვეშ შემოგვიტია სომხეთის საზღვრებიდან. პირველი მარცხის შემდეგ ჩვენი სახელოვანი ჯარი და გვარდია შეტევაზე გადავიდა და მტერს ზურგი აბრუნებინა. რუსეთის ანგარიში არ გამართლდა და ის იძულებული შეიქნა აზერბაიჯანის პირბადის ქვეშ გამოსულიყო და ამგვარათ, აღმოსავლეთიდან, აზერბაიჯანის ტერიტორიიდანაც შემოგვესია. ვერც ეს უქადადა მას უეჭველ გამარჯვებას და ამიტომ მოსკოვის ჯალათები გაშიშვლდნენ და პირდაპირ, ნიღაბ ახდილათ წმინდა რუსულ საზღვრებიდან, ჩრდილოეთიდანაც მოიტანეს იერიში რუსთა ურდოებმა. მალე სამი კვირაა, რაც პატარა საქართველო, რომელიც რუსეთის ერთ მოზრდილ გუბერნიასაც კი ვერ უდრის თავის მცხოვრებთა რიცხვით, აუწერელი სიმამაცითა და გამირობით განაგრძობს ბრძოლას ვებერთელა რუსეთთან. და ეს ბრძოლა საქართველოს დავითისა გოლიათის წინააღმდეგ კვლავ გაგრძელდება და დასრულდება ისე, როგორც დავით-გოლიათის თქმულებაშია მოთხრობილი. ამის თავდება ის საარაკო სიმამაცე, ის ჩვენთვის საამაყო ბრძოლის სცენები, რომელსაც ადგილი ჰქონდა თფილისის პოზიციებზე. მრავალჯერ მეტრიცხოვან მტერს იერიში იერიშზე მოქონდა ჩვენი მეომრების წინააღმდეგ, მათი სანგრები ყუმბარებით ივსებოდა, მაგრამ მტერი დამარცხებული უკუიქცეოდა. როდესაც სასიკვდილოთ დაჭრილ მეომრებს მოწყალების დები და ექიმები ეკითხებოდნენ: "როგორ ხარ, რა ადგილსა გაქვს ჭრილობაო", გამირები პასუხის მაგივრათ უკანასკნელ ძალას იკრებდნენ და თვითონ ეკითხებოდნენ: "ჩვენი ბათალიონი სადაა, ხომ გადავიდა შეტევაზე, წინ მიდის ხომ"-ო. იმათი კვნესა-გოდება არ ისმოდა, არ ისმოდა ჩვეულებრივი ასეთ შემთხვევაში "ვაი დედა", "მიშველეთ" და სხვა. მათი უკანას-

კნელი ამონაკვნესი იყო: "საქართველოს გაუმარჯოს"-ო და, აბა, რა გასაკვირველია, თუ ყველა უცხოელნი, ვინც კარგათ არ იცნობდა ამდენხანს ქართველ ხალხს და გაიცნო ის თფილისის ბრძოლების დროს, აღტაცებულნი და განცვიფრებულნი არიან ჩვენ მეომართა საზღაპრო გმირობით.

ასე თავგანწირული და ძლევამოსილი იყო საქართველოს მხედრობის ბრძოლა თფილისის მიდამოებში მაგრამ მტრის მრავალრიცხოვანობამ, ფრონტის ძლიერ გაგრძელებამ (დაახლოებით ასორმოცი ვერსი) აიძულა მთავარსარდლობა უკან დაეხია, მაგრამ, როგორც დამფუძნებელი კრების თავმჯდომარემ მოგახსენათ, არა იმიტომ, რომ ამით ომი გაგვეთავებინა, არამედ ომისათვის, დროს მოსაგებათ და გასაძლიერებლათ.

ბატონებო, დღევანდელი საომარი მდგომარეობა ასეთია: ჩვენი აღმოსავლეთი ფრონტის გადაჯგუფება და დასვენება ხდება გორისა და ხაშურის რაიონში. ჩვენ ვართ გენერალური ბრძოლის მოლოდინში და ამ ბრძოლას ჩვენ მივცემთ, როდესაც ჩვენთვის ხელსაყრელი იქნება, ხოლო მოგერიებითი ბრძოლას ვაწარმოებთ იქ, სადაც ამას მდგომარეობა გვაიძულებს. შესაძლებელია, ჩვენ კიდევ დავტოვოთ ტერიტორია საომარი მოსაზრებით, მაგრამ არის ერთი ზღუარი, სადაც ქართველი მხედრობა ან გაიმარჯვებს ან სახელოვნად მოკვდება. ლიხის მთაგრეხილების ბუნებრივ ზღუდეს დაემატება ჩვენი მხედრობის ცოცხალი გალავანი. აქ მიეცემა მტერს უკანასკნელი მოგერიებითი ბრძოლა, აქედან დაიწყება ჩვენი მხედრობის წინსვლა. აქ ამ პოზიციებზე იქნებიან არა მარტო დასავლეთ საქართველოს მცხოვრებნი, არამედ ის ქართლ-კახელნი, რომელნიც საქართველოს რესპუბლიკის ლაშქარში არიან. აქ იწარმოებს არა იმერეთის დაცვის ბრძოლა, არამედ მთელი საქართველოს განთავისუფლების საქმე. რაიცა შეეხება კახეთსა და დუშეთს თიანეთს, საქართველოს ეს ნაწილები ჩვენის ცნობით განაგრძობენ მტერთან უსწორო ბრძოლას.

აფხაზეთის ფრონტზე პირველად დახვევის შემდეგ ჩვენი მდგომარეობა მტკიცდება. იქ ერთგვარი გარდატეხა მოხდა მას შემდეგ, რაც მაშველი ძალები მივიდა.

თქვენ გაინტერესებთ უთუოდ ის, თუ რა ხდება იმ ადგილებში, რომელიც მტერმა დაიჭირა. იქ ხდება დარბევა. პირველ ყოვლი-

სა მიერეკებიან პირუტყვს, ხდიან ხალხს ისეთ ტანსაცმელს, რომელიც გამოადგებათ ჯარისათვის. ახდენენ საერთო მობილიზაციას, და მათ უეჭველია, გადახვეწავენ სადღაც შორს სპარსეთ-თურქესტანში ან ყინულიან რუსეთ-ციმბირში და იქ შორეულ ქვეყნებში დაღვრიან მათ სისხლს. ასე სჭედს მუხანათი მტერი ქართველი ხალხისათვის იმ საშინელ მონობის ბორკილს, რომელიც სამიოდე წლის წინათ დაამსხვრია ჩვენმა ხალხმა.

რაიცა შეეხება, ბატონებო, საერთაშორისო მდგომარეობას, ის ჯერ-ჯერობით სავსებით არ არის გამორკვეული. ამ ჟამად მუშაობს ლონდონის კონფერენცია, რომლის ამა თუ იმ გადაწყვეტილებას, შეიძლება უდიდესი მნიშვნელობა ექნეს ჩვენთვისაც. შესაძლებელია ახლო მომავალში ძირიანათ შეიცვალოს ზოგიერთი ძალთა ურთიერთობა და განწყობილება. ამიერ კავკასიაშიც არ არის დამყარებული მტკიცე წონასწორობა. თქვენ მოგეხსენებათ, თუ როგორი განმათავისუფლებელი როლი ითამაშა საქართველომ სომხეთის მიმართ, როდესაც რუსეთის ჯარი საქართველოს შემოესია და ძლიერი დამარცხებანი განიცადა, სომხეთიდან რუსეთმა უდიდესი ნაწილი თავისი ჯარისა თბილისისაკენ გამოგზავნა; ამ გარემოებით ისარგებლა სომხეთის ხალხმა და რუსეთის მონობის უღელი გადაადგო.

აზერბაიჯანის ხალხიც ებრძვის რუსეთის მონობას ყარაბახსა და ლენქორანში. ამგვართ, ბატონებო, საერთაშორისო მდგომარეობა საერთოთ და კერძოთ მდგომარეობა ამიერკავკასიაში გვავალებს, რომ რაც შეიძლება მოვიკრიბოთ ძალები, ბრძოლა განვაგრძოთ, დრო მოვიგოთ, ვინაიდან ყოველი ზედმეტი დღე ჩვენ სასარგებლოთ მუშაობს.

მოქალაქენო, დამფუძნებელი კრების წევრნო! მტკიცეთ გვახსოვდეს, რომ ჩვენი დღევანდელი მტერი ისეთი თვისებისაა, რომ მასთან ზავი არ შეიძლება, მისი ბუნებაა ღალატი, ცბიერობა, უპირობა. მან არ იცის ზავი, მას მხოლოდ განადგურება შეუძლია. ის მოდის ცეცხლითა და მახვილით, რომ დედამიწის ზურგიდან ადგავოს ქართველი ერი, მისი თავისუფლება და დამოუკიდებლობა. მოდის რუსული იმპერიალიზმის ყველაზე უფრო საზიზღარი და საშინელი ფორმა. ამიტომ უნდა განვაგრძოთ ბრძოლა სასტიკი და დაუნდობელი.

იმედი უნდა გვქონდეს, რომ მოწინავე კაცობრიობის თანაგრძნობა და დახმარება ჩვენს მხარეზეა. ევროპამ უკვე გამოგვიცხადა მორალური თანაგრძნობა, იქ ხდება საზოგადოებრივი აზრის მანიფესტაციები ჩვენს სასარგებლოთ. რეალური დახმარებაც იქნება, ამის პირველი ნიშნები უკვე ჩვენ ხელთ არის. იცის ქვეყნიერებამ, რომ ჩვენი საქმე მართალი საქმეა და მან უნდა გაიმარჯვოს.

ბრძოლა უნდა გაგრძელდეს, ბრძოლა გაგრძელდება. ჩვენ ამ ბრძოლით დავამტკიცეთ, რომ გვინდა არსებობა, შეგვიძლია არსებობა და ღირსი ვართ ამისი. ეს თავდადებული ბრძოლა თავდები იქნება იმისი, რომ საქართველო უკვდავი იქნება როგორც ხვალისდელი დღის გათენება. თქვენ იცით სულ ახლო ისტორიიდან, წარსული დიდი ომიდან, რომ მთელ რიგ სახელმწიფოებმა ბელგიამ, სერბიამ, ჩერნოგორიამ სრულიად დაკარგეს ტერიტორია, მაგრამ ერი არ გატყდა სულიერათ, მათ ქედი არ მოიხარეს და ისინი აღდგნენ. და თამამად შეგვიძლია ვთქვათ, რომ მას შემდეგ, რაც ჩვენმა ხალხმა გამოიჩინა ასეთი სულის სიძლიერე და სიმამაცე, საქართველო უკვდავია, არამც თუ არ მომკვდარა, არც მოკვდება.

მოქალაქენო, დამფუძნებელი კრების წევრნო! მთავრობის გადაწყვეტილება ისევე მტკიცე და ურყევეია, როგორც წინათ. მტრის წინ ქედს არ მოიხრის, არც ერთ ადღს საქართველოს ტერიტორიისას უბრძოლველათ არ დასტოვებს. მოიხმობს მთელი ერის ძალასა და ენერჯიას თავდაცვის გასაგრძელებლათ. ამას ფიქრობდა, ამბობდა და აკეთებდა მთელი ერი, ამავე სიტყვისა და საქმის იყო დამფუძნებელი კრება, ამას ემსახურებოდა თქვენი მთავრობა. მთავრობა დღესაც ამ აზრისაა. ხალხიც ხომ ამ გზას ადგია; ბრძანეთ მისი სახელით, ერის წარმომადგენელნო, თქვენი გადამჭრელი სიტყვა, ჩვენ დარწმუნებული ვართ, რომ თქვენი სიტყვაც სხვანაირი ვერ იქნება (საერთო ტაში).

ამის შემდეგ ილაპარაკეს ფრაქციების წარმომადგენლებმა შ.მესხიშვილმა (ს.-ფ.), ივ.გობეჩიამ (ს.-რ.), სპ.კედიამ (დემოკრატ.), ნ.იმნაიშვილმა (დამ. ს.დემ.) და ივ.გომართელმა (ს.დ.).

მთავრობის თავმჯდომარის მოადგილის შემდეგ ილაპარაკეს ფრაქციათა წარმომადგენლებმა.

ვრაციათა წარმომადგენლების გამოსვლები

შ. მესხიშვილი (სოც.ფედ.) ვერაგი მტერი მუხანათურათ დაგვესხა და ქურდულათ მოინდომა ჩვენი სამშობლოს თავისუფლების განადგურება. მტერმა დროებით დაატყვევა ჩვენი ჭაღარა თფილისი და დატყვევებული აღმოსავლეთი საქართველო უცდის დასავლეთ საქართველოსაგან შველას.

ჩვენ ღრმად გვწამს, რომ თუ კი ქართველი ხალხი გამოიჩენს ურყევ ნებისყოფას, სიმტკიცეს და გამარჯვების რწმენას, მის გაფოლადებულ ნებისყოფაზე გარდატყდება მტრის ზრახვები. თფილისის დავიბრუნებთ სულ ახლო მომავალში და ჩვენი დამფუძნებელი კრება გაიხსნება სასახლის თეთრს დარბაზში.

ნ. იმნაიშვილი (დამ.ს.დ.) პატარა სახელმწიფოს რომ ქურდულათ თავს დასხმოდეს დიდი სახელმწიფო, არ ახსოვს ისტორიას; მაგრამ ეს ააშკარავებს ჩვენს სიძლიერეს, რადგან ჩვენი სახელოვანი მხედრობის წინააღმდეგ მხოლოდ ასეთი თავდასხმით თუ შეიძლება ბოდა მტრის დროებით გამარჯვება. მაგრამ თუ ჩვენ გამოვიჩენთ ნების სიმტკიცეს, ჩვენსკენა გამარჯვება, რომელსაც ხელს უწყობს ევროპის მორალური დახმარება. დამფუძნებელმა კრებამ, როგორც ერთმა კაცმა, უნდა სთქვას: ჩვენ გავიმარჯვებთ და თუ ოდესმე ბალშევიზმს უწერია დასამარება, მისი მესაფლავე იქნება ჩვენი პატარა, მაგრამ სულით ძლიერი საქართველო.

ივ. გობეჩია (ს.რ.) საქართველო განსაცდელშია, მაგრამ აქ სიტყვები არ გამოდგება. დღეს საქმის დღეა. ჩვენ გვმართებს სიმხნევე და სიმტკიცე. დღეს ყველა უნდა ვიქცეთ გამირებად. უცხო, უხეში ძალა თავს ახვევს ხალხს იმ წესწყობილებას, რომელიც მას არ სურს. ეს დაუშვებელია და ასეთ მოძალადეს ჩვენ მთელი ჩვენი ძალღონით უნდა შევებრძოლოთ. მოვუწოდებ ქართველ ხალხს, რომ მან გაიღოს მსხვერპლი, რითაც შეუძლია. ყველას შეუძლია დღეს რაიმე გააკეთოს. ყველას, ვისაც სურს ქართველი ერის სიცოცხლე, არ დაინდობს ლაჩარს და შეუგნებელს და ასე ჩვენ გავიმარჯვებთ.

სპ. კედია (დემოკრ. პარტია) ბალშევიზმის სახით ბნელეთი გვერძვის. ჩვენს მხარეზეა მთელი განათლებული კაცობრიობის თანაგრძნობა. საჭიროა დიდი სიმტკიცე, ბრძოლის ენერჯის რაციონალიზაცია, შეგნება და რწმენა გამარჯვებისა და ჩვენი გამარჯვება უზრუნველყოფილია.

ივ. გომართელი (ს.-დ.) მოქალაქენო, სხვადასხვა ჭირი ჩვენი ერისათვის არ ახალია, ძველია, მაგრამ ჯერ არ ყოფილა მაგალითი, რომ ქართველი ერი გატეხილიყვეს, სულით დაცემულიყვეს და ეხლაც, მიუხედავად იმისა, რომ დიდი საფრთხის წინა ვდგევართ, საბუთი გვაქვს ვიფიქროთ, რომ ამ საფრთხეს ჩვენ ჩვენი წინაპრების მსგავსად დავძლევთ.

მოქალაქენო, ჩვენმა წინაპრებმა ერთი უდიდესი თვისება გადმოგვცეს - რაინდობა. ქართველებს სურთ მტრებიც კი რაინდები იყვნენ. ჩვენი მხედრობა არ იბრძოდა ქურდულათ, მტერი კი ასე არ მოქმედებდა. თქვენ მოისმინეთ მოხსენება იმ საშუალებათა შესახებ, რომლებსაც მიმართეს ჩვენმა მტრებმა ქურდულათ რომ გვესხმოდნენ თავს, მაგრამ პირისპირ ბრძოლაში მტრებმა სამჯერ იგემეს უდიდესი მწარე დამარცხება.

მაგრამ ჩვენ იძულებულნი გავხდით დროებით დაგვეცალა თფილისი არა დამარცხების გამო, არამედ იმიტომ, რომ მოზღვავებული მტერი ერთობ დიდი იყო. მაგრამ ქართველი ერის სულის ძლიერება და ენერჯია ნებას გვაძლევს ვიფიქროთ, რომ ისევ მალე შევალთ უკან ჭადარა თფილისში (ტაში).

დამფუძნებელი კრება აქ, ქუთაისში, განაგრძობს თავის მუშაობას. აქ ძლიერ უყვართ საქართველო და აქვე ყველამ უნდა ვიბრძოლოთ საბოლოო გამარჯვებისათვის.

ჩვენში არსებობენ პარტიები, არის პარტიული ბრძოლა, პარტიები ხშირათ ვებრძვით ერთმანეთს და ეხლა ამ წუთში, განსაცდელის ჟამს, ყველანი ერთადა ვართ შეერთებულნი, რათა დავამარცხოთ მტერი. ქართველი ერის სიძლიერე სწორედ იმაში მდგომარეობს, რომ გაჭირვების ჟამს, ის აქამდის დაყოფილი, ერთიანდება. ერთი აზრით იმსჯვალება, ერთი გადაწყვეტილება აქვს და რაკი არსებობს ასეთი მტკიცე გადაწყვეტილება, მტკიცე სურვილი გამარჯვებისა, ამიტომ ჩვენ გავიმარჯვებთ კიდევ.

მაგრამ როგორია ეს მტერი, რა სახე აქვს მას? თუ რუსეთის ბოლშევიზმმა თავის დროშაზე ლამაზი სიტყვები დააწერა, ლამაზი ლოზუნგები ამოქარგა - ყოველივე ეს წარიშალა იმ ჭუჭყისაგან, რომელიც თითონ ბალშევიზმმა მოიტანა. სამოქალაქო ომით და სხვა ზომებით რუსეთი ეხლა სამარეს წარმოადგენს ცოცხალთათვის, იქ სიცილი დაავიწყდათ და ეხლა მოდიან ჩვენში, რომ გაანადგურონ ეს ერთად-ერთი, მთელ რუსეთში ხელმეუხებელი კუთხე, გაცარცვონ ის და განაცარცვი ლენინს მიართვას - საქართველოს პროლეტარიატი გიგზავნის საჩუქარსო. ამ მტერს განზრახული აქვს ჩვენი დამონება, დამარცხება, გაცარცვა და როცა ამას გაიგებს ქართველი ერი - მაშინ უფრო გაიზრდება მისი მისწრაფება გამარჯვებისადმი და ქართველი ერიც გაიმარჯვებს.

საერთოდ, ქართველი ერი ხომ არავის ესხმის თავს, ის მშვიდათა ცხოვრებს და ხმაღს იმიშვლებს ხოლმე მხოლოდ მაშინ, როცა მას თავს ესხმიან, თავის დასაცავად. ბალშევიზმი კი ყველა სხვა სახელმწიფოებს თავს ესხმის. იგი ებრძოდა პოლონეთს, ლატვიას, ესტონიას და სხვა სახელმწიფოებს, ეხლა გვესხმის თავს ჩვენ და სურს პატარა, კულტურული საქართველოს განადგურება.

მოქალაქენო, თქვენ გითხრეს, რომ ჩვენ მხარეზეა მთელი ევროპაო. თუ მეტყვით მორალური დახმარება არაფერს არა ჰნიშნავსო მე გიპასუხებთ, რომ ჯერ ერთი, უკვე არის რეალური დახმარებაც და შემდეგ, ჩვენ ყველას უნდა დავუმტკიცოთ, რომ რაინდები, მებრძოლნი ვართ და მაშინ მივიღებთ კიდევ დახმარებას. ლაჩარს, მშიშარას არავინ არ დაეხმარება. ჩვენ კი დღითიდღე გავვზრდებთ დახმარება და თუ უფრო გაიზრდება ჩვენი მისწრაფება გამარჯვებისადმი, მაშინ დავამარცხებთ მტრებს.

მოქალაქენო, მთელი საუკუნოები გვიყურებენ ეხლა ჩვენ. აი ამ დროშის დაფხრეწა და ხელში ჩაგდება, რომელიც ჩვენს თავზე ფრიალებს და რომელიც ჩვენს წინაპრებსაც დაფრიალებდა რამოდენიმე საუკუნის განმავლობაში, წინათაც მოსდომებია ბევრ მტერს და ეხლაც სურს, მაგრამ ჩვენ უნდა ვუპასუხოთ ბრძოლით და უკუგდებით. ქართველი ხალხი ებრძვის მათ თავის მთავრობასთან და მხედრობასთან ერთად, ეს მიგვიყვანს ჩვენ გამარჯვებამდის და აქედან ქართველი ერი უფრო გაბრწყინებული გამოვა (ტაში).

ამის შემდეგ დამფუძნებელმა კრებამ ერთხმად მიიღო შემდეგი ტექსტი იმ მოწოდებისა, რომლითაც ის მიჰმართავს მთელ ქართველ ერს:

ქართველ ხალხს დამფუძნებელ კრებისაგან

დამფუძნებელმა კრებამ მოისმინა რა დამფუძნებელი კრების თავმჯდომარის მოადგილის მოხსენება და გაითვალისწინა რა საქართველოს დღევანდელი მდგომარეობა, მიმართავს ქართველ ერს შემდეგი მოწოდებით:

"მუხანათი მტრის შემოსევის გამო თფილისი დროებით მოსწყდა საქართველოს, ქართველი ერის თავგანწირული ბრძოლა თავდება, რომ ჩვენი სამშობლოს დედაქალაქი დაბრუნებულ იქნება თავისუფალ რესპუბლიკის წიაღში.

დამფუძნებელი კრება განაგრძობს მუშაობას ქ.ქუთაისში, რომ აღასრულოს თავისი წმინდა მოვალეობა ერისა და ქვეყნის წინაშე, უფრო მეტად, ვიდრე ოდესმე იგი მზად არის მთელი თავისი ძალდონე შესწიროს ხალხის კეთილდღეობას და შემოსეული მტრისაგან სამშობლოს დაცვას.

ეს მტერი აწარმოებს დაპყრობის და განადგურების პოლიტიკას, მიზნად ისახავს საქართველოს დამოუკიდებლობის მოსპობას. მისი განზრახვაა ქართველ ერს ხელი ააღებინოს თავის ოჯახზე, მიწა-წყალზე და სახლ-კარზე, ხელფეხი შეუბოროკოს მას და თავის ყურმოჭრილ მონათ აქციოს.

შემოსეული ბოლშევიკები აწიოკებენ ხალხს, ყველა 50 წლამდის იძულებით მიჰყავთ თავის ჯარებში და საომრად გზავნიან რუსეთისა და სხვა შორეულ ფრონტებზე.

ასე მოიქცნენ ბოლშევიკები ყველგან, სადაც გაიმარჯვეს, ასეთი დღე დააყენეს რუსეთის ყოფილ მთლიან ტერიტორიაზე აღორძინებულ დამოუკიდებელ სახელმწიფოებს და ასეთივე ბედის წინ სდგას ჩვენი თფილისიც.

თავისუფალი ერი ვერასოდეს ვერ შეურიგდება ამისთანა სიცოცხლეს. სხვისი ინტერესებისათვის სიკვდილს, უცხო ქვეყნებში უაზროდ თავისი სისხლის დაქცევას, ჩვენი ხალხი ამჯობინებს სამშობლო კერისათვის თავდადებას.

ამ განსაცდელის ჟამს მან უკვე გამოიჩინა და იჩენს უდიდეს გმირობასა და ერთსულოვნებას.

ჩვენ მარტონი არა ვართ. ევროპის მუშათა კლასმა უკვე აღი-
მალა ხმა ჩვენს სასარგებლოდ და ბალშევიკური თავდასხმელების
წინააღმდეგ, საერთაშორისო დემოკრატია ვერ მოითმენს წითელი
იმპერიალიზმის მიერ დემოკრატიულ საქართველოს ფეხქვეშ გა-
თელვას. ევროპიდან უკვე ვლებულობთ ნივთიერ დახმარებას და
საფრანგეთის საზღვაო ძალები ჩვენ ჯარებთან შეთანხმებით იცავენ
საქართველოს მიწა-წყალს.

ჩვენ შინაგან სიმტკიცეზე, ჩვენი ბრძოლის უნარზეა დამოკი-
დებული, რომ ეს დახმარება კიდევ უფრო გაფართოვდეს და გაძლი-
ერდეს.

მთელი საქართველო დღეს უნდა გადაიქცეს ერთ სამხედრო
ბანაკად და თავის მამაც ჯარსა და გვარდიას გვერდში ამოუდგეს.
მთავრობა და სარდლობა თავის მხრით ყოველი ღონისძიებით
სცდილობენ, რომ ხალხის თავგანწირული ბრძოლა მისი სრული გა-
მარჯვებით გათავდეს.

დამფუძნებელი კრება მოუწოდებს ქართველ ერს მტკიცე და
შეურყვეველი რწმენით დადგეს სამშობლოს კერის სადარაჯოზედ.

გაუმარჯოს დამოუკიდებელს, თავისუფალ საქართველოს!

1921 წ. 28 თებერვალი

თავდაცვის კოლეგიის არჩევა

მოწოდების ტექსტის მიღების შემდეგ დამფუძნებელმა კრებამ
ერთხმად აირჩია თავდაცვის კოლეგია, რომელსაც მჭიდრო კავშირი
იქნება მთავრობასთან და სარდლობასთან, ეცოდინება ყოველივე
ზომა მათი და დამაკავშირებელი იქნება დამფუძნებელ კრებისა და
მთავრობის. კოლეგიაში არჩეულ იქნენ შემდეგი პირნი (ერთი წევრი
თითო ფრაქციიდან): ნ. ელიავა (ს.დ.), გრ. ვეშაპელი (დემოკ.პარტ.),
გ.რცხილაძე (სოც. ფ.), ივ. გობეჩია (ს.რ.), ნიკ. იმნაიშვილი (დამ.
სოც. დემ.).

შემდეგ თავმჯდომარე კ.ჩხეიძემ მიმართა დამფუძნებელ
კრების წევრებს და დაუსახა მათ მომავალი გეზი პროვინციაში მუ-
შაობის დროს.

დამფუძნებელი კრების სხდომები დროებით შესწყდა. მისი მომავალი სხდომების მოწვევა მიენდო პრეზიდენტს, როდესაც ის საჭიროდ დაინახავს.

სხდომის დასასრულს დამფუძნებელმა კრებამ დაავალა პრეზიდენტს გაუგზავნოს მიმართვანი ევროპის სახელმწიფოებს, პარლამენტებს ამ ვერაგულ შემოსევის შესახებ. მიღებულ იქნა ერთხმად წინადადება, რომ მისასალმებელი დეპეშა გაეგზავნოს ჩვენს სახელოვან მხედრობას.

საქართველოს დამფუძნებელი კრების მიმართვა პარლამენტებისადმი

ინგლისის თემთა პალატას, საფრანგეთის, იტალიის და ბელგიის პარლამენტებს, გერმანიის რაიხსტაგს.

სამი წელი სრულდება, რაც საქართველომ დამოუკიდებლობის დროშა აღმართა.

ამ ხნის განმავლობაში ქართველი ერი დაუღალავი ენერგიით აშენებდა დემოკრატიულ სახელმწიფოს.

ყოფილი რუსეთის უზარმაზარი ტერიტორიის სივრცეზე საქართველო ერთად ერთი ბედნიერი კუთხე იყო თავისი მშვიდობიანობით და წესრიგით, თავისი ხელუხლებელი, გაუნადგურებელი დაბა-ქალაქებით და სოფლებით.

სამი წლის განმავლობაში საქართველომ სამჯერ გმირულად მოიგერია გარეშე მტრის შემოსევა, მაგრამ არ ყოფილა არც ერთი მაგალითი, რომ ქართველ ლაშქარს სხვისი ტერიტორიის დაპყრობა განუზრახოს.

დღეს, სწორედ მაშინ, როცა მთელმა განათლებულმა ევროპამ სცნო საქართველო თავისი ოჯახის სრულუფლებიან წევრად, ბალშევიკური რუსეთის დამშეული "წითელი" არმია ომის გამოუცხადებლათ ოთხის მხრით დაესხა ჩვენს ქვეყანას.

სამმილიონიანი ხალხის ლაშქარი თავდავიწყებით იგერიებს ძლიერ მტერს.

საქართველოს გული - მისი მთავარი ბურჯი - თფილისი ამ ჟამად მტრის ხელშია, მაგრამ ქართველ ხალხს იარაღი არ დაუყრია: მას გადაწყვეტილი აქვს ებრძოლოს მოსულ მტერს და სისხლის

უკანასკნელ წვეთამდე განაგრძოს ქვეყნის დაცვა საშინელი განადგურებისაგან.

საქართველო პატარაა და სრულიად ობლად ებრძვის მრავალრიცხოვან გააფთრებულ მტერს.

მთელი განათლებული კაცობრიობისაგან ცნობილი ქვეყანა იბრძვის თავისი უწმინდესი უფლებისათვის, თავისი ორი ათასი წლის კულტურის დასაცავად, თავისი ხალხის ფიზიკური არსებობის შესანარჩუნებლად.

და ეს ბრძოლა ქართველი ხალხისა ბალშევიზმის წინააღმდეგ არის ამასთანავე ბრძოლა ევროპის კულტურის დასაცავად, რადგანაც საქართველოში ბალშევიზმის გამარჯვება დიდ მუქარას უმზადებს მთელ განათლებულ კაცობრიობას. საქართველო სრული გაჟღეტის საფრთხის წინაშე სდგას. მას ესაჭიროება სასწრაფო დახმარება, ხოლო არა მარტო ზნეობრივი, არამედ - რეალურიც.

საქართველოს დამფუძნებელი კრება მოუწოდებს თქვენს ხალხს - აღმოუჩინოს ჩვენს ქვეყანას ეს დახმარება.